

שיחות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

י"ט כסלו, ה'תשכ"ו

חלק ד – יו"ל לשי"פ ויגש, די טבת, ה'תשע"א

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ואחת לבריאה

– ופרצת –

ששים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

מאתיים וחמישים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק הבעש"ט ז"ל

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

בקשר עם יום הבהיר ה' טבת

דידן – דהספרים – נצח

נדפס על ידי

שלום בן אסתר וזוגתו מרת נחמה דינה בת פראדל נעשא ברכה
בניהם ובנותיהם: מנחם מענדל בן נחמה דינה, שניאור זלמן בן נחמה דינה
לוי יצחק בן נחמה דינה, חי' רבקה בת נחמה דינה, חנה בת נחמה דינה
שיחיו לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות
להצלחה רבה ומופלגה במילוי שליחותם הקי'
ודידן נצח למעלה מדרך הטבע בכל פעולותיהם הברוכות והקדושות
לקדש שם ליובאוויטש ושמו הקי' של רבינו
ותהיי יד השלוחים על העליונה במילוי השליחות בשלימות
מתוך הרחבה אמיתית ונחת חסידותי מיוצ"ח ומתוך בריאות הנכונה
בכל אשר יפנו בגשמיות וברוחניות

ועד הנחות בלה"ק

מכון להוצאה לאור תורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש צוקללה"ה נבג"מ זי"ע

Lahak Hanochos Inc. 788 Eastern Parkway, Suite 408, Brooklyn, N.Y. 11213
Tel. (718) 604-2610 Fax. (206) 666-1770 Email: info@lahak.org

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ ויגש, ד' טבת הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק רביעי מהתוועדות י"ט כסלו, ה'תשכ"ו — (חלק ראשון י"ל לש"פ וישלח; חלק שני לש"פ וישב, חלק שלישי לש"פ מקץ וחלק האחרון י"ל אי"ה לש"פ ויחי).

*

בתור הוספה — כמה מכתבים (תדפיס מכרכי "אגרות-קודש — מילואים" מהשנים תרפ"ה-תשל"ה, שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

חנוכה, ה'תשע"א (רפצת),

ששים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר צוקללה"ה נבג"מ זי"ע
מאתיים וחמישים שנה להסתלקות היולא של כ"ק הבעש"ט ז"ל
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2010 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610 • Fax. (206) 666-1770

E-mail: info@lahak.org • Internet: http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5771 • 2010

Printed in the United States of America

מנוי בתורת הרבי

ב"ה.

הצטרף למאות השלוחים ואנ"ש שחתמו מינוי לתורת הרבי

ספרי תורת מנחם יגיעו ישירות לביתך, מיד עם הופעתם, במחיר מיוחד למנויים:

ארצות הברית:	\$18	ארץ הקודש:	47 ש"ח.
אירופא וחב"ע:	\$20	כל העולם:	\$21

המחיר הוא לספר בודד, וכולל משלוח.

בנוסף לזה, יוכל המנוי להזמין כל ספר מהספרים שיצאו לאור על ידינו בעבר במחיר הנ"ל.

בודאי חפץ כאו"א מאנ"ש שיחיו שספרי תורת רבינו יהיו בביתו, אשר בה הכניס את עצמותו, כמאמר "אנא נפשי כתבית יהבית", ועל ידה "אותי אתם לוקחים", כידוע אשר עיקר ההתקשרות היא על ידי לימוד תורתו.

להרשמה ולפרטים נוספים — נא לשלוח אימייל לכתובת: manuy@lahak.org, או לפאקס 1-206-666-1770.

"שיביא לביתו ולספרייתו וכיו"ב, ספרי (וכתבי) קודש חדשים בדברי תורה, בהוספה על הספרים שיש לו מקודם... ולקיים זאת בהקדם האפשרי, כולל ע"י עשיית הזמנה מראש (וכן לשלם) על המינוי לקבלת ספרים חדשים שיוצאים לאור אח"כ (בלשון הידוע הנדפס בכמה ספרים — "פרענומערֶאָנטן"), ובשעת ההוצאה לאור של הספר מקבלים אותו המנויים תיכף ומיד".

(שיחת ש"פ ויגש, ה'תשנ"ב)

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס "ועד הנחות בלה"ק"
Tel. (718) 604-2610 Fax. (206) 666-1770

סדר ועימוד בתכנת "תג". הפצה בארצות-הברית: (718) 735-4585

ג

בי"ה. כטי' ניסן תשי"ד
ברוקלין

הרה"ח הווי"ח אי"א נו"נ כו' מוה"ר יעקב שי' שו"ב

... נ. ב.

מוסגי"פ המכתב שקבל ממונטובידיה, ולכאורה אין במכתב זה כל התחייבות מצדם כלל וכלל. וכדאי היי שיתקשר במכתבים עם הרה"ח כו' מוה"ר צבי שי' חיטריק, שהוא מנהל מוסד חינוכי בריא, ולבקשו לברר אפשרויות משרה במחננו או בסביבתו, ומובן אשר יכול לכתוב לו שעושה זה ע"פ הצעתי. והשי"ת יצליחו.

הנני מתענין בספרים עתיקים וגם כתבי יד וכו'. ובאשר בבתי כנסיות באיטליא, נמצאו באוצרי הספרים כמה מסוג הנ"ל שאין משתמשים בהם, והולכים ובלים ונרקבים, ולכל היותר — הנה נותנים זה במתנה לאיזה מוזעיום וד"ל. ומפני כל זה, הרי מהראוי והנכון שמבלי לעשות רעש בזה, הנה ישתדלו לקבל ספרים או כתבי יד מסוג הנ"ל מהבתי כנסיות ובתי מדרשים (ובודאי גם בבתי אנשים פרטים נמצאים כאלו, שההורים בדורות שלפניהם הי' זה יקר בעיניהם, משא"כ הבנים שאין יודעים מה לעשות בזה). ומובן שבאם יתנו זה — יש להחליפם בספרים דהוצאת קה"ת וכיו"ב, שאז התועלת כפולה, שהספרים הנ"ל ינצלו מרקבון ובית הכנסת תקבל ספרים ללימוד ולתפלה או גם ספרי חסידות. מובן ג"כ שההוצאה הקשורה בנסיעה לבתי כנסיות וכו' עלינו לסלקם, בצירוף ת"ח. אקוה שבאם יוצרך לו עזרה בהנ"ל מהאברך מר ישראל שי' נאה בטח לא ימנע הטוב מלעשות בזה. אפשר שבכמה מקרים יסכימו בעלי הדיעה בבית הכנסת או אנשים פרטים רק באופן שיקבלו מכתב תודה מהספריי שלי, ואם אין חשש בדבר (היינו שאין זה ביהכ"נ רעפאָרם וכו') מובן שיושלח מכתב כזה. והעיקר בהנ"ל הוא, שצריך לעשות בזה במרץ, ובלי פרסום יתר שעלול לקלקל, ואחכה לבשו"ט ממנו בהנ"ל. בתודה למפרע.

ג

מצילום האגרת.

מוה"ר יעקב: גנובורג, מילאנא. אגרות נוספות אליו — אג"ק חכ"ו אגרת ט'תחלא (ע' שו), ובהנמסן בהערות שם.

כט. נהוג מידי שנה בשנה שבי"ט כסלו מסיימים את לימוד הש"ס של שנה שעברה, ועורכים חלוקת הש"ס לשנה הבאה, וכל אחד ואחד משתתף בזה, והשתתפות זו נחשבת כאילו למד את כל הש"ס, כמשנ"ת בארוכה בהתוועדויות הקודמות¹⁶⁴.

ומסתמא יחלקו עתה את הכרטיסים, וכל אחד ישתתף בחלוקת הש"ס.

ויה"ר שתהיי' שנת תורה, ושנה מוצלחת בלימוד התורה וקיום המצוות בהידור ועבודת התפלה, כדברי הגמרא¹⁶⁵: "העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הציבור", ותהיי' גם שנת גאולה — "פדאני לי ולבני מבין אומות העולם".

* * *

ל. כמו"כ רגיל בכל שנה ושנה לערוך סיום — על כללות הש"ס או על מסכתא שבש"ס,

— וכן לערוך סיום על ספר התניא¹⁶⁶, כפי שרבינו נשיאנו חילק את ספר התניא לימות השנה, באופן שמסיימים בי"ט כסלו, ומיד מתחילים את לימוד התניא מחדש —

ובעמדנו בשנת המאה להסתלקות-הילולא של הצמח-צדק — הרי ישנו "הדרן" של הצ"צ ע"ד החסידות על מסכת בבא מציעא,

— בודאי שבמשך ימי חייו אמר הצ"צ כו"כ הדרנים, כמנהג ישראל¹⁶⁶, אבל, מהענינים שנשמרו ונמצאו הרי זה ההדרן על מסכת ב"מ הנ"ל —

שכבר נתפרסם לרבים ולדורות באופן של דפוס¹⁶⁷.

לא. בסיום מסכת בבא מציעא שנינו:

"שתי גנות זו על גב זו והירק בינתים, ר"מ אומר של עליון (שהרי עפרו הוא ומשלו הוא יונק¹⁶⁸), ר' יהודה אומר של תחתון (שעל אורו הוא מונח¹⁶⁸). אמר ר"מ אם ירצה העליון ליקח את עפרו אין כאן ירק. אמר ר' יהודה אם ירצה התחתון למלאות את גנתו אין כאן ירק. אמר ר"מ מאחר ששניהם יכולין למחות זה על זה, רואין מהיכן ירק זה חי.

164 ראה שיחת י"ט כסלו דאשתקד סכ"ג קה"ת (ברוקלין תש"ז), ובקונטרס מאמרים (תו"מ חמ"ב ס"ע 30 ואילך). וש"נ.
165 כדלקמן סל"ח ואילך.
166 ראה גם תו"מ ח"מ ע' 9.
167 נדפס בסוף מסכת ב"מ בהוצאת קה"ת (ברוקלין תש"ז), ובקונטרס מאמרים (תו"מ חמ"ב ס"ע 30 ואילך). וש"נ.
168 (קה"ת תשי"ז). ולאח"ז באוה"ת על מארו"ל ע' לו ואילך.
168 פרשי" שם.

אמר ר"ש כל שהעליון יכול לפשוט את ידו וליטול (ובגמרא: "אמרי דבי רבי ינאי ובלבד שלא יאנס"), הרי הוא שלו, והשאר של תחתון".

ומפרש רש"י, שסברת ר"ש היא (לא סברא נוספת על סברותיהם של ר"מ ור"י, אלא) כסברת ר"מ, אלא שהדין הוא באופן אחר: "כל שהעליון יכול לפשוט את ידו וליטול הרי הוא שלו" — "כדקאמר ר"מ הואיל ומעפרו היא חיי", "והשאר של תחתון" — "ועליון הוא גופי אפקורי מפקר להו לגבי, שגנאי הוא לו ליטול רשות ליכנס לתוך של חבירו וללקוט".

והקשה הרמב"ן: "א"כ אמאי אמרי דבי ר' ינאי ובלבד שלא יאנס, הרי כיון שהוא יכול ללקוט אפילו באונס, אינו מפקיר?"

ולכן מפרש הרמב"ן באופן אחר: "הא דר"ש בד"ר"י שייכא, וטעמי משום דתחתון אפקורי מפקר גבי עליון, הואיל וידו מגעת שם, והוא סבור שהיא שלו הואיל ועיקרו בתוך שלו, דמימר אמר תחתון, עליון שקיל לי, ואם תקניטנו לאסור עליו תפיסת ידו יטול את עפרו".

והגמרא מסיימת: "הלכה כר"ש".

לב. אבל בירושלמי — "מה יעשו (הלכה כמי מהני תנאי דמתני") .. יחלוקו" (כיון דאיכא סברא כר"מ או כר' יהודה, חולקין בזה¹⁶⁹).

ובהמשך לזה איתא בירושלמי דין נוסף:

"כותל שבין שתי מחיצות (של שני בני אדם) ונפרץ, רב ושמואל, חד אמר מחצה לזה ומחצה לזה, וחד אמר כולו לזה וכולו לזה (והיינו, שכל אחד מהם יש לו חלק בכולו, ובמילא חולקים). מה מפקה מביניהון (דמר אמר מחצה לזה ומחצה לזה, ומר אמר כולו לזה וכולו לזה, והיינו הך דיחלוקו, ומאי בינייהו), מצא מציאה (בתוך הכותל), מאן דאמר מחצה לזה ומחצה לזה, מחציו והילך לזה ומחציו והילך לזה (אם נמצא מחציו והילך לזה הרי אלו שלו, ובחציו האחר הרי הוא של אחר הסמוך לו .. דתלינן דהוא הניחה שם¹⁶⁹), ומאן דאמר כולו לזה וכולו לזה, המוצא זכה".

וכמבואר בקצות החושן¹⁷⁰, "דמ"ד מחצה לזה ומחצה לזה, א"כ לא הוי חצר השותפין כלל, אלא כל אחד מכיר מקומו, ומחציו והילך לזה קונה המציאה, ומחציו ואילך לשני קונה המציאה, אבל למ"ד כולו לזה וכולו לזה, הו"ל חצר השותפין, ולא קנו כלום, דחצר אינה קונה אלא שיהי' חצירו לבדו, ומשו"ה זוכה המוצא".

¹⁶⁹ (170) חו"מ סר"ס סק"א.

¹⁶⁹ פי' פני משה שם.

ב

בי"ה, ערב ראש השנה תשי"ב
ברוקלין, נ.י.

תולה ארץ על בלימה ייטיב הכתיבה והחתימה להאי גברא רבא הרה"ג הווי"ח אי"א יושב על מדין, איש חי רב פעלים, מנהל עדתו במישרים, מאיר ומזהיר, ענפיי ואינבי שפיר בנש"ק וכו' כבוד הדרת גאונו מוהר"ר מאיר שליט"א אביחצירא, מדברנא דק"ק מידלת יע"א

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבו מיום הששי לחדש אב הרחמן, ובחפץ לב נעניתי לבקשתו וצויתי לשלוח לו כל חלקי השדי חמד שהו"ל בס"ד, לאות ידידות והכרת תודה בעד סיועו בעבודת הקדש של המוסדות הק' אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש.

ואביע בזה רגשי תודתי לכהדר"ג בעד חמשת הספרים ששלח לי מספרי אביו המקובל הרה"ג והרה"ח צמ"ס ידיו רב לו בכל חדרי התורה, ולשלמות הענין בטח ישלח לי גם שאר הספרים להשתעשע בדברי תורתו ולזכות בהם את הרבים.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי לכהדר"ג ולב"ב שיחיו להכתב ולהחתם בספרן של צדיקים לאלתר לחיים טובים ארוכים בגשמיות וברוחניות.

החותם בברכת שנה טובה ומתוקה.

ב

מוהר"ר מאיר שליט"א אביחצירא: אגרות נוספות אליו — אג"ק ח"י אגרת ג'קמו, ובהנסמן בהערות שם.

הוספה

א

ב"ה, ערב ראש השנה תשי"ב
ברוקלין, נ.י.

תולה ארץ על בלימה ייטיב הכתיבה והחתימה לכבוד הרב
הגאון ווי"ח אי"א נוי"מ בר אוריין ובר אבהן, איש חי רב
פעלים ומרא דעובדין טבין, יושב על מדין ומנהל עדתו על
מייך ניחין, מר ניהו רבנא רפאל ברוך שליט"א
מדברנא דקהלתא קדישא דעיר מקנס יצ"ו ומצודתו פרושה
בכל המדינה

שלום וברכה!

קבלתי מכתבו והצעתו מלאת ענין בנוגע יסוד בית ילדים בצרפת לילדי
מרוקו, והנני עומד בקישור דברים בענין זה עם לשכתנו בפריז בנוגע לאפשריות
הדבר ואופני הגשמתו בחיים.

צויתי לשלוח לכהדר"ג שליט"א כל חלקי השדי חמד אשר הוצאנו לאור
בס"ד והיו לאות תודה בעד השתתפותו בעבודת הקדש של המוסדות הק' אהלי
יוסף יצחק ליובאוויטש, ובטח יאשר קבלתם.

בנועם נודעתי מבי"כ הרה"ג והרה"ח ווי"ח אי"א נוי"מ עוסק בצצ"ב וכו'
מוהר"ר מיכאל שי' ליפסקר אשר יש האפשריות לכת"ר להמציא להספרי' שלי
ספרים מגדולי חכמי הספרדים שנדפסו במרוקו, טוניס ובאלג'יר, ובפרט ע"י
החברה דובבי שפתי ישנים. ותשואות חן חן לכת"ר מראש.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה הנני
להביע ברכתי לכת"ר ולב"ב שי' ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה
ומתוקה בגשמיות וברוחניות.
בברכה.

א

הרב הגאון .. רפאל ברוך: טולידנו. אגרות נוספות אליו — אג"ק חכ"ב אגרת ח'תרמג,
ובהנסמך בהערות שם.
החברה דובבי שפתי ישנים: ראה גם אג"ק ח"ה ע' לג.

והנה, בבבלי לא הובא דין זה בסיום המסכת, אבל, כמה דפים
לפנ"ז¹⁷¹ נמצא תוכנו בשינוי לשון: "אילן העומד על המיצר, אמר רב
הנוטה לכאן לכאן והנוטה לכאן לכאן, ושמואל אמר חולקין".

וביאור הטעם שבירושלמי ניתוסף דין זה בסיום המסכת משא"כ
בבבלי — כי, בירושלמי ההלכה היא "יחלוקו", ולכן מתאים להביא
בהמשך לזה דין נוסף שבו חולקין ("כותל .. ונפרץ .. מחצה לזה ומחצה
לזה .. כולו לזה וכולו לזה"); משא"כ בבבלי, כיון שההלכה היא כר"ש,
ש"כל שהעליון יכול לפשוט את ידו וליטול הרי הוא שלו והשאר של
תחתון" — אין מקום להביא בהמשך לזה הדין דכותל שנפרץ או אילן
העומד על המיצר שבו חולקין, שהרי אין זה מכוון לפסק ההלכה בדין
שתי גנות.

לג. אך עדיין אין הדברים מחוורים לגמרי:

ידוע¹⁷² שענין ה"הדרן" הוא שמקשרים סיום המסכת עם התחלתה,
"נעוץ סופן בתחלתן"¹⁷³, וכן עם התחלת המסכת הבאה אחרי'.

ובנדו"ד, הנה בירושלמי אתי שפיר הקשר בין סיום המסכת עם
התחלתה, כיון שסיום המסכת הוא בדין "מצא מציאה .. מחציו והילך
לזה ומחציו והילך לזה", שמתאים עם התחלת המסכת בדין "שנים
אוחזין בטלית זה אומר אני מצאתי וזה אומר אני מצאתי .. יחלוקו";
וכמו"כ יש קשר בין סיום המסכת, "כותל שבין שתי מחיצות ונפרץ כו",
עם התחלת מסכת ב"ב, "השותפין שרצו לעשות מחיצה בחצר בונין את
הכותל באמצע .. אם נפל הכותל וכו'".

אבל בבבלי, חסר לכאורה הקשר בין הסיום להתחלה.

לד. ויובן בהקדם הביאור בדברי הרמב"ם¹⁷⁴ שמביא הדין דשתי
גנות והדין דאילן העומד על המיצר בחדא מחתא:

"שתי גנות זו על גב זו והירק בינתיים בגובה עובי הארץ שביניהם,
כל שהעליון יכול לפשוט את ידו וליטול אותו מעיקרו הרי הוא שלו,
ובלבד שלא יאנוס את עצמו, והשאר של תחתון .. אבל האילן העומד
על המיצר, אע"פ שהוא נוטה לתוך שדה אחת מהן, הרי שניהם חולקין
בפירותיו".

ולהעיר, שבשו"ע¹⁷⁵ הובאו ב' דינים אלו בשני סעיפים, אבל

(173) ספר יצירה פ"א מ"ז.

(174) הלי' שכנים פ"ד ה"ט.

(175) חו"מ סקס"ז ס"א-ב.

(171) קו, א.

(172) ראה שיחת י"ט כסלו תשכ"א סכ"ז

(תו"מ חכ"ט ע' 252). וש"נ. שם חל"ו ע' 43.

הרמב"ם הביאם בהלכה אחת, ובתוספת תיבת "אבל", שבזה מודגשת השייכות של ב' דינים אלו, שהסברא הראשונה היא שדין "אילן העומד על המיצר" צריך להיות כמו דין "שתי גנות", ולכן צריך לשלול ולומר "אבל האילן כו", שדינו שונה מדין "שתי גנות".

לה. ויש לבאר זה בהקדם דיוק נוסף בדברי הגמרא בביאור הפלוגתא דר"מ ור"י בדין שתי גנות:

"אמר רבא בעיקרו כולי עלמא לא פליגי דעליון הוי, כי פליגי בנופו, ר"מ סבר שדי נופו בתר עיקרו, ור' יהודה סבר לא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו".

ולכאורה, הסברא שבגמרא אי אמרינן "שדי נופו בתר עיקרו" אם לא, אינה הסברא שבמשנה "אם ירצה העליון ליקח את עפרו" או "אם ירצה התחתון למלאות את גנתו", ולמאי נפק"מ?!

והביאור בזה — שהסברא שבגמרא אי אמרינן "שדי נופו בתר עיקרו", נוגעת לדין אילן העומד על המיצר, שבו לא שייכת הסברא דירצה ליקח את עפרו או למלאות עפר:

הסברא שבמשנה גבי שתי גנות זו על גב זו, אם הירק שייך לעליון, כיון ש"אם ירצה העליון ליקח את עפרו אין כאן ירק", או ששייך לתחתון, כיון ש"אם ירצה התחתון למלאות את גנתו אין כאן ירק" — אינה שייכת באילן העומד על המיצר, כי: ליטול את העפר — לא יכול אף א' מהם, כיון שעפר המיצר שייך לשניהם; וגם אם ירצה למלאות עפר בחלקו — לא יתבטל הנוף (כמו בירק שצומח בגובה עובי הארץ שבין שני הגנות זו על גב זו, שכאשר ממלאים עפר מתבטלת מציאותו, כיון שאין לו מקום פנוי היכן לצמוח), אלא יצמח כלפי מעלה, או שיטה לצדו של חבירו.

אבל הסברא שבגמרא, "שדי נופו בתר עיקרו", שייכת שפיר לדין אילן העומד על המיצר: אי אמרינן "שדי נופו בתר עיקרו" — חולקין, ואי לא אמרינן "שדי נופו בתר עיקרו" — הרי זה שייך למי שהנוף נוטה לחלקו.

ועפ"ז, אם הסברא העיקרית בדין שתי גנות היא סברת הגמרא, "שדי נופו בתר עיקרו", ששייכת גם בדין אילן העומד על המיצר, אזי לא שייך לומר "שתי גנות כו", אבל אילן העומד על המיצר כו"¹⁷⁶.

176 (לכאורה הכוונה: להדעה שר"ש ס"ל נוסה לתוך שדה אחת מהן, ולא מתאים כר"מ דאמרינן שדי נופו בתר עיקרו — הרי הלשון "אבל אילן כו"; ולהדעה שר"ש ס"ל מטעם זה חולקין הפירות גם כאשר האילן כר"י דלא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו —

מא. אמנם, כאשר בנ"י יודעים ש"בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס", הנה הודעה זו גופא נותנת להם את הכח להתגבר על הקשיים בנוגע למילוי רצון ה',

והיינו, שימלאו את רצון ה' בפועל באופן שבנין ירושלים יהי ע"י עבודת האדם, ואז יהי הענין ד"נדחי ישראל יכנס" גם ע"פ שורת הדין,

ואילו הענין דלפנים משורת הדין, ינוצל עבור מדריגות נעלות יותר בעילוי אחר עילוי, ועד לתכלית העליון ד"יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"¹⁹⁹.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון הכנה].

* * *

ואז באה הגאולה "בעתה", היינו, שבבוא זמן הקץ שעלה ברצונו, כונה בעל-העלי' גם את הבית, "כונה ירושלים ה'", דכיון שנשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלים של מעלה עד שיכנס בירושלים של מטה, הרי הוא מוכרח לבנות גם את ירושלים של מטה.

אבל אז המצב הוא מר ("עס איז ביטער"...) — מצד הדין ש"בעל העלי' כונה את הבית ודר בתוכה עד שיתן לו את יציאותיו":

כיון שבנין ירושלים לא נעשה ע"י בעל-הבית (בנ"י), אלא ע"י בעל העלי', "כונה ירושלים ה'" — הנה ע"פ חומר הדין, אין מניחים את בעל-הבית לדור בבית ח"ו; הוא יושב אמנם בירושלים של מטה, אבל, אינו מרגיש שמישיח בא, היינו, שלא נרגש אצלו גילוי אלקות, וע"ד ההנהגה עם עמיהארץ, "דמסטריתהו לית בין גלותא לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד"¹⁹⁶, כך, שלאמיתו של דבר אינו יושב ב"ירושלים", שלימות היראה, אלא רק יצא מ"שעבוד מלכיות" של הגלות.

"עד שישלם לו יציאותיו" — שיעשה תשובה לכל-הפחות עכשיו, לאחר שמישיח נמצא כבר, שזהו"ע ה"יציאות" שעל ידם בונים את ירושלים של מטה, כנ"ל.

מ. עפ"ז מובן הביאור בדברי המדרש "אע"פ שכונה ירושלים הוי', אעפ"כ נדחי ישראל יכנס":

אע"פ שע"פ שורת הדין, הרי כאשר "כונה ירושלים ה'" — שלא ע"י אתערותא דלתתא, כיון שבעל-הבית "אינו רוצה לבנות" — אזי "בעל העלי' כונה את הבית ודר בתוכה", ואינו מניח את בעל-הבית להיכנס ולדור בבית "עד שיתן לו את יציאותיו",

אעפ"כ, מתנהג הקב"ה לפני משורת הדין — "נדחי ישראל יכנס", שמלקט ומכנס את כל הניצוצות של נדחי ישראל שנתפזרו בין ג' קליפות הטמאות לגמרי, ועכ"פ בקליפת נוגה, ומכניס אותם לירושלים של מטה, והיינו, שיהי' אצלם גילוי אלקות, לראות ולהרגיש את ביאת המשיח, וענינו בעבודה — שבאים לשלימות היראה תתאה, ואח"כ מתעלים גם לירושלים של מעלה, שהו"ע שלימות היראה עילאה, כמ"ש¹⁹⁷ "ובאו גו' והשתחוו להוי' בהר הקודש בירושלים", ככל פרטי הענינים שנתבאר בארוכה בלקוטי תורה בהדרושים על פסוק זה¹⁹⁸.

(198) דרושי ר"ה נח, א ואל"ך.

(196) זח"ג קכה, א (ברע"מ).

(197) ישעי' כז, יג.

ועכצ"ל, שמדברי הרמב"ם "שתי גנות כו", אבל אילן העומד על המיצר כו", מוכח, שהסברא העיקרית בדין שתי גנות היא סברת המשנה¹⁷⁷, "אם ירצה העליון ליקח את עפרו", או "אם ירצה התחתון למלאות את גנתו", ולכן כתב "אבל אילן העומד על המיצר כו", כיון שבו לא שייכת סברת המשנה שהיא הסברא העיקרית.

לו. עפ"ז מובן שגם בבבלי יש קשר בין סיום המסכת לתחלתה וכן להתחלת המסכת הבאה, אלא, שהקשר הוא באופן של "אבל כו":
דין "שתי גנות" שבסיום המסכת, שבו פוסק ר"ש (שהלכה כמותו) כר"מ או כר"י (כב' הפירושים שבזה, כנ"ל ס") — הוא בגלל סברא מיוחדת ששייכת רק בדין זה ("אם ירצה העליון ליקח את עפרו", או "אם ירצה התחתון למלאות את גנתו");

אבל אין זה שייך לדין ד"שנים אוחזין בטלית כו" שבהתחלת המסכת, ששם לא שייכת הסברא המיוחדת שבסיום המסכת, ולכן הדין הוא ש"יחלוקר",

וכמו"כ אין זה שייך להדין שבתחלת המסכת הבאה, "השותפין שרצו לעשות מחיצה בחצר בונין את הכותל באמצע .. אם נפל הכותל המקום והאבנים של שניהם" — כמו ב"כותל שבין שתי מחיצות ונפרץ" שבירושלמי סוף מסכת ב"מ, ועד"ז בבבלי (כמה דפים לפני סוף המסכת) גבי "אילן העומד על המיצר", שהדין הוא שיחלוקר.

*

לז. והנה, נוסף על "הדרן" של הצמח-צדק ע"ד החסידות המבואר במאמר הנדפס הנ"ל, כך שכל אחד יכול לעיין בו, הנה בימים אלו הגיע לידי ביכל חסידות — כמדובר כמ"פ¹⁷⁸ אודות הענינים שיוצאים מן המיצר אל המרחב — ובו ישנו דרוש, שכנראה גם הוא מהצמח צדק (דאף שאינו דומה לגמרי לסגנון של הצ"צ, הרי התוכן הוא לפי דרכו של הצ"צ), שמבאר ע"ד החסידות משנה נוספת בפרק הבית והעלי' [הפרק האחרון של מסכת בבא מציעא, "הבית והעלי'"], שבו מדובר אודות עניני שותפים — ששייך להתחלת מסכת בבא בתרא, או אודות עניני חלוקה — ששייך להתחלת מסכת בבא מציעא], כמה משניות לפני המשנה האחרונה:
במאמר הנ"ל מובא מדרש תמוה על הפסוק¹⁷⁹ "כונה ירושלים הוי'

(177) ראה גם לח"מ כאן.

(178)

(179) תהלים קמו, ב.

צריך להיות שכאשר האילן נוטה לתוך שדה אחת מהן הרי אלו שלו, ולא באופן ש"חולקין בפירותיו" (המו"ק?).

נדחי ישראל יכנס": "אע"פ שבונה ירושלים הוי, אעפ"כ נדחי ישראל יכנס" — דלכאורה אינו מובן פירוש המדרש, שבי' חלקי הפסוק הם באופן ד"אע"פ כו' אעפ"כ כו'?"

ומבאר בהמאמר, שביאור דברי המדרש יובן בהקדם דברי המשנה¹⁸⁰: "הבית והעלי" של שנים שנפלו, אמר בעל העלי' לבעל הבית לבנות והוא אינו רוצה לבנות, הרי בעל העלי' בונה את הבית ודר בתוכה עד שיתן לו את יציאותיו (ואח"כ יצא ממנו ויבנה עלייתו¹⁸¹). ר' יהודה אומר . . בעל העלי' בונה את הבית ואת העלי', ומקרה את העלי' ויושב בבית, עד שיתן לו יציאותיו".

לה. ותוכן הדברים:

"הבית והעלי'" של כללות ישראל (בדוגמת בית ועלי' כפשוטם) — קאי על ירושלים, שלהיותה "תלפיות, תל שכל פיות (מכל הארצות) פונים בו"¹⁸¹, הרי היא ה"בית" של כללות ישראל, ובפרטיות יותר יש בה "בית ועלי'" — ירושלים של מטה וירושלים של מעלה, שהם בדוגמת בית ועלי', כמובן ממארוז¹⁸² "נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלים של מעלה עד שיכנס בירושלים של מטה", כשם שאי אפשר לדור ב"עלי'" (ירושלים של מעלה) קודם בנין ה"בית" (ירושלים של מטה).

וסדר הדברים הוא — שירושלים של מטה נבנית ע"י ה"יציאות" שנותנים בני' למטה בעבודתם בשלימות היראה,

— ענינה הרוחני של ירושלים, כמרומו בתיבת "ירושלים", ע"ש יראה וע"ש שלם¹⁸³, שלימות היראה¹⁸⁴, וכדאיא בספרי¹⁸⁵ בנוגע לאכילת מעשר שני בירושלים, שכאשר "הי' עומד בירושלים . . והי' רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה ("כהנים בעבודתן ולוים בדוכןן וישראל במעמדן"¹⁸⁶) הי' גם הוא מכוין ליראת שמים כו' —

שעז"נ¹⁸⁷ "האלקים עשה שיראו מלפניו", וזוהי תכלית כל התורה והמצוות, כמ"ש¹⁸⁸ "ויצונו גו' לעשות את כל החוקים האלה ליראה את ה'", וכתוב¹⁸⁹ "את האלקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם",

180) קיז, סע"א. ר"ה ס, ב. שה"ש ו, ג. ובכ"מ.
181) ברכות ל, א. 185) הובא בתורה כי מציון — ב"ב כא,
182) תענית ה, א. זח"ג טו, ב. ועוד. א.
183) ראה גם שיחת מוצש"ק פ' נשא תשל"ט. 186) מגילה ג, א. ועוד.
184) תוד"ה הר — תענית טז, א (מב"ר 187) קהלת ג, יד.
185) פנ"ו, יו"ד. 188) ואתחנן ו, כד.
186) ראה לקו"ת פ' ראה כט, ד. דרושי 189) קהלת יב, יג.

וזוהי תכלית בריאת כללות סדר ההשתלשלות, ועוה"ז בפרט, ובמיוחד ירושלים עיר הקודש.

וכאשר ישנה "ירושלים של מטה", אזי ישנה גם "ירושלים של מעלה" — שענינו בעבודת האדם שע"י יראה תתאה (ירושלים של מטה) באים ליראה עילאה (ירושלים של מעלה), ואז נכנס הקב"ה בירושלים של מעלה, כיון שירושלים של מטה נעשית דירה לו יתברך¹⁰⁸.

[ויש לקשר זה גם עם המשנה ד"שתי גנות" — כפי שמבאר הצ"צ ב"הדרן"¹⁶⁷, ש"שתי גנות" הו"ע גן עדן העליון וגן עדן התחתון, ו"הירק בינתיים" קאי על כל עניני עוה"ז, שבהם צריכה להיות העבודה לעשות דירה לו יתברך, שזהו ענינה של ירושלים עיר הקודש, שהיתה דירתו של הקב"ה].

לט. אמנם, כל זה בזמנים כתיקונם, משא"כ כאשר "מפני חטאינו גלינו מארצנו"¹⁹⁰, "לפי שחטאנו . . חרבה עירנו כו"¹⁹¹, שאז נעשה מעמד ומצב ד"הבית והעלי" . . שנפלו", והיינו, דכיון שנחסר ענין היראה בעבודת האדם לה', אזי נפל הבית, ובמילא נפלה גם העלי', שהרי נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלים של מעלה כו'.

ואז בא בעל העלי', הקב"ה, ומבקש מבני' — "אם (כמארוז"¹⁹² שזהו לשון בקשה) בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו"¹⁹³ — בנו את הבית, ובלשון המשנה: "אמר בעל העלי' לבעל הבית לבנות", והיינו, שבעל העלי' (הקב"ה) מכניס הרהורי תשובה בלבו של בעל-הבית כדי שיתעורר לבנות את הבית.

ובענין זה ישנם ב' אופנים, בהתאם לב' האופנים בנוגע לזמן הגאולה, כדברי הגמרא¹⁹⁴: "זכו — אחישנה, לא זכו — בעתה":

כאשר בני' "זכו", אזי באה הגאולה מיד, "אחישנה" — "היום, אם בקולו תשמעו"¹⁹⁵, היינו, שבני' מקבלים החלטה ומקיימים אותה בפועל — למלא את בקשתו של הקב"ה לבנות את ה"בית", ומיד בא משיח למטה מעשרה טפחים.

אמנם, מצד צוק העתים וקושי הבלבולים וכו' וכו', יכול להיות מעמד ומצב שבעל-הבית "אינו רוצה לבנות", ח"ו, "לא זכו".

193) ר"פ בחוקותי.

194) סנהדרין צח, א.

195) תהלים צה, ז. וראה סנהדרין שם.

190) נוסח תפלת מוסף דיו"ט.

191) נוסח תפלת מוסף דשבת ר"ח.

192) ע"ז ה, סע"א.